

III.

En Menighed modsætter sig Valget af en Degn.*Ved Adjunkt D. H. Wulff.*

Den lille Ø Gjøl i Limfjorden udgjør et Kirkesogn for sig og hørte tidligere efter Chr. III Befaling af 1546 under Aalborg Byting. Efter dettes Tingbøger meddeles her en Sag angaaende Menighedens Modstand mod at antage en af Biskoppen examineret og »ordineret» og af Herskabet, Børlum Klosters Ejer, ansat Degn. Ligesom Aarsagen til Modstanden i og for sig synes ringe, udvistes der heller ikke nogen kraftig og sejt Modstand, om end Sagen dog maaske har haft større Betydning, end det fremgaar af Tingbogen, eftersom Herskabet endog ses at have tyet til Landstinget. Mærkeligt er det, at man under hele Sagen slet ikke hører noget til Præsten, der dog maa have kunnet lægge et vægtigt Lod i Vægtskaalen. Forøvrigt kunne flere Enkeltheder have deres Interesse, hvorfor Sagen her meddeles i Uddrag af Tingbogen, hører den end ikke til de større og betydningsfuldere Begivenheder.

1639 Mandagen den 11te Martii.

Jens Nielsen og Knud Madsen paa Gjøl bestod med oprakte Fingre og Ed, at de i Dag 8 Dage stævnedes menige Gjøl Bomænd hid i Dag for Vinder, om de vil have der noget til at svare, saavelsom efter^{ne} Vindesbyrd for deres Sandhed at vinde. Saa fremkom Jens Laursen paa Gjøl, som S. Mortens Dag har standen i Gjøl Kirke i Degnestolen, og blev tilspurgt af Christen Jensen, hvo det var, der kom op med Christen Andersen da paa Gjøl samme Dag i Gjøl Kirke for Degnestolen og tog Gradualen fra Degnen Peder Laursen, efterdi han samme Dag stod der i Degnestolen og vel kunde se det. Saa vandt han med oprakte Fingre og Ed, at for^{ne} Christen Andersen kom for^{ne} Dag gaaende op i Altergulvet til Degnestolen til Peder Laursen, der han stod og sang i Gradualen, og sagde til Peder Laursen: Lad mig se, hvad I sjunger, om I sjunger ret. Saa lod Peder Laursen ham se Bogen; saa tog Christen Andersen samme Bog og lagde

den i Bogstolen og bad, de skulde synge den Sang, som Søndagen og Dagen tilhørte, og var der en Part andre med af Sognemændene, som han ikke veed hvem var. Niels Sørensen paa Gjøl, som samme Tid stod i Bogstolen, vinder ved lige søren Ed med oprakte Fingre ligesom for^{ne} Jens Laursen for vundet haver, og Christen Andersen stod til Vedermaalsting.

1639 Mandagen den 8de Aprilis.

Knud Madsen og Jens Nielsen paa Gjøl bestod med oprakte Fingre og Ed, at de i Dag 8 Dage næstforleden stævnedes menige Børlum Klosters Tjenere paa Gjælland boende hid i Dag for Vinde og Dom. Saa fremkom nu Jens Munch, Børlum Klosters Delefoged paa Gjøl, og Mads Hansen, Bøjfoged (o: Budfoged) sammesteds, og vinde med oprakte Fingre og Ed, at det er dem fuldt vitterligt, at Christen Jensen, deres Husbondes Foged, nogle Gange har ladet kalde Børlums Klosters Tjenere der paa Gjøl for sig baade paa Sogne-stævne ved Kirken saavel og udi Jens Munchs Gaard sammesteds, og dem efter Husbondens velb. Hr. Just Høgs Skrivelse og Befaling foreholdt, at de skulde annamme den Degn til Nøje, nemlig Peder Laursen, som af Bispen er ordineret og dertil dygtig befunden. Da var der ingen, svarede Ja, ham at ville samtykke eller i saa Maader have villet samtykke, andre end Peder Nielsen i Birkumgaard og Mads Jensen ved Dammen. Ydermere vinder for^{ne} Jens Munch og Mads Hansen, at de efter Fogden for^{ne} Christen Jensens Befaling paa Husbondens Vegne have været hos enhver deres Dør og dem det til deres Hus mundtlig befalte, og ingen Svar de have bekommet af dem anderledes, end som for er rørt. Saa er der ingen fremkommen nu noget dertil at svare.

Item tiltalede for^{ne} Christen Jensen samme for^{ne} Børlum Klosters Tjenere efter Registers og Mandtals Seddels saavel som Tingsvindes Bemelding, som blev læst og paaskrevet, anlangende at de have været modvillige og ulydige og standet Øvrigheden imod, udi det de ikke have villet annamme og samtykke for^{ne} Peder Laursen til deres Sognedegn efter Husbondens og Øvrighedens Befaling eller give ham

nogen sin Rettighed, som sædvanligt haver været tilforn, for sin Umage og Tjeneste, hvorudi for^{ne} Christen Jensen forment dem Uret at have gjort og bør derfor at stande til Rette og lide Tiltale, og var Dom begjærende. Da efter Søren Andersen i Lunden paa Gjøl paa sin egne Begjær og for nogen Lejligheds Skyld har Byfogden nu den Sag opsat til næste Tingdag efter Paaske.

Mandagen den 22de Aprilis tiltaledede Christen Jensen dem igjen for samme Sag, hvorved tilføjes, at Degnen „af Bispen var ordineret og dertil dygtig befunden og dem efter Husbondens og Øvrighedens Befaling er foreholdt at skulle annamme“. Da mødte Bønderne Jep Nielsen, Knud Christensen, Anders Smed, Jens Andersen i Hamergaarde, Christen Sørensen, Mads Persen i Torpet, Jens Laursen, Jens Sørensen i Hamergaarde, Niels Laursen i Torpet, Niels Nielsen i Torpet, Mads Persen, Jens Laursen, Jens Olufsen, Jørgen Johansen, Knud Madsen, Mads Christensen i Torpet, hvilke nu svarede: Efterdi det er Øvrighedens Befaling, at de skal have for^{ne} Degn Peder Laursen, saa vil de gjerne annamme og have ham til deres Degn og vil ogsaa give ham hans Rettighed, som hans Formand har haft, naar han tjener dem troligen, som det sig bør. Hvorimod for^{ne} Christen Jensen svarede, at for^{ne} Peder Laursen Degn er af Biskoppen examineret og forordnet til deres Sognedegn der paa Gjøl for en rum Tid siden, som var nu næstforleden Allehelgensdag, og fra den Dag og hidindtil har han i alle Maader betjent dem som en Sognedegn baade med Sang og Tjeneste i Kirken saavel som med deres Børn og Ungdom at undervise i deres Katekismus og Børnelærdom, naar de vilde lade dem komme for ham, saavidt en Degn egner og bør, og de derimod disimidlertid ikke have villet give ham hans Rettigheder, som sædvanligt haver været, som det sig haver burdet, undtagen nogle faa, som nu til Paaske have givet ham Paaskerente, som ere de Folk i Birkumgaard, Mads Persen i Torpet, Niels Svenningsen ibm., Jep Nielsen, Jens Munch, Mikkell Laursen, Peder Mikkelsen, Søren i Lunden, Poul Nielsen i Torpet, Mads Christensen ibm. og Jens Sørensen i Hamergaarde, saa han beklager sig for sin Rettighed af de andre,

hvorudi for^{ne} Christen Jensen formener dem at have gjort Uret, efterdi de baade imod Bispens Ordinering med samme Degn saavel som og imod Øvrighedens og imod deres gode Husbonds Vilje, som i mange og adskillige Maader har paa det alvorligste ladet dem foreholde og befale, at de af saadan forberørt Aarsag skulde have annammet og taget for^{ne} Person til Nøje, og de dog des uanset været modvillige og staaet der tværtimod, efter Tingsvindens Indhold. For hvilken saadan deres Modvillighed og Ulydelse, som de dermed hidindtil begangt have, for^{ne} Christian Jensen nu som tilforn over dem var endelig Dom begjærende. Da for nogen Lejlighed er den Sag nu fremdeles opsat til i Dag 14 Dage.

Mandagen den 27de Maii tiltalede Christen Jensen dem igjen med skriftlig 6 Ugers Opsættelse for samme Sag og var endelig Dom begjærende. „Saa er nu ingen af dem eller nogen anden paa deres Vegne herimod til nogen Gjensvar eller Undskyldning mødt. Da efter 6 Ugers Opsættelse afsagt, dem derudi at have gjort Uret og bør derfor at stande til Rette, som vedbør, og lide Tiltale“.

Mandagen den 15de Juli var Sagen igjen for til ny Vidneførelse, „og det, eftersom de med flere med en skriftlig Landstingsstævning for deres Sandhed at være bekjendt vare stævned“, og mødte da bl. a. „for^{ne} Christen Andersen og svarede, han begjærede ikkun Bogen af for^{ne} Peder Laursen at se udi, hvad han sang, om han sang det, som Søndagen tilhørte, og saa fik han ham Bogen i sin Haand, og ikke han tog den fra ham; saa bad han ham, han vilde synge den Sang, som Søndagen tilhørte, og endnu er begjærende, han vil synge det, som Søndagen tilhører, om de skal give ham hans Løn, efter Gradualens Indhold. Hvortil for^{ne} Christen Jensen svarede, han ikke har hørt andet, end han jo har sunget efter Gradualen, som en Degn burde at gjøre, ej heller tror, ham anderledes skal overbevises at have sunget“. „Desligeste stod her og nu til Vedermaalsting for^{ne} Jens Laursen, Anders Jensen, Knud Christensen og Jens Olufsen saavel som Degnen for^{ne} Peder Laursen, og stod de nu samtligen med hverandre her til Vedermaalsting, og var for^{ne} Peder Laursen for sin Person tilfreds med Sognemændene

paa Gjøl og intet haver sig over dem at beklage, men takkede dem godt for sin Person. Desligeste svarede for^{ne} de andre, Christen Andersen, Jens Laursen, Anders Jensen, Knud Christensen, Jens Olufsen og Christen Sørensen, at de og i lige Maade vare tilfredse med Degnen for^{ne} Peder Laursen og intet have ham at beskyldre, men takke ham godt“.

Hermed var Sagen dog ikke, som man skulde tro, til Ende; thi

Mandagen den 5te August vare Christen Andersen, Jens Laursen, Anders Jensen, Knud Christensen, Jens Olufsen og Niels ved Ageled, boende paa Gjøl, igjen stævnete for samme Sag, nemlig at have „uforrettet Peder Laursen Degn der i Gjøl Kirke og taget Bogen fra ham“. Opsættelse blev af dem begjæret, og „derfor opsat til i Dag 6 Uger.“

Mandagen den 7de Oktober optoges Sagen igjen efter 6 Ugers Opsættelse og med 3 Ugers Bevilling, og begjærede da Jens Munch, Delefoged paa Gjøl, paa hans gode Husbonds velb. Hr. Just Høgs Vegne endelig Dom. „Saa er nu ingen herimod til nogen Gjensvar eller Undskyldning mødt; thi vidste Fogden ikke andet, end at de jo derudi at have gjort Uret og bør derfor at stande til Rette, medens Tingsvindet stander ved Magt.“
